

Liber 105

Caxxi. de secūdo statu spūali vicz religi
osoz. ⁊ de motiuis ⁊ auctoritatibz ad pro
band statū ecclāstici ordinis simpliciat p̄
ferend esse statui religiōis. et p cōseq̄s
ecclēsticū ordinē esse p̄eligendū.

Non est agere de secundo statu spūali
vicz religiosoz. ⁊ p̄mo adducūtur ra
cōes ⁊ motiua ad pband statū ecclā
sticū simpliciat p̄ferend eē statui religiōis. et p
cōseq̄s videt. q̄ ep̄i ⁊ m̄istri ecc̄l̄m̄ dignitate ⁊
p̄fectiōe stat⁹ sint religiosi p̄ferēdi. P̄rio em̄
illud apte p̄bare videt. **Hiero.** Nam et ad ru
sticū monachū sic inquit. viue in monastioz
ut deiciis esse merearis. **Et iterz** alius sapiēs.
vix bonus monachus mediocrē clericū facit.
et **Iterū** ad **Heliodorū**. alia est causa clerici
alia mōachi **Clerici** oues pascūt. ego pascō.
illi de altari viuūt. ego ut securis quasi ad ra
dicem arboris infructuose pomē. si mun⁹ ad
altare non offero **Et iterū**. mihi ante p̄biterū
sedere non licet. **Illi** si peccauero licet me trade
re sathane. **Vides** ergo dignitatē ⁊ excellēti
am clericorum super monasticā vitāz. **Demqz**
quis dubitat bonum publicū preferendum
esse priuato. **Constat** autēz clericoz et prela
torum vitāz magis populo fructuosā fore q̄

Cap. xxiij

religiosorum. ut enim dicit gregorius. nullum deo magis
acceptabile est sacrificium. quam zelus animarum.
Clerici ergo cum magis fructificent. merito ergo
eorum status monastice vite preferendus est. qui
proprie duntaxat salutem intendit. de mundo vero non hesitat
quoniam helias longe perfectior fuerit quocumque mona
stico viro. quod ex eo maxime constat. quod christus **J**o
hannem quo inter natos mulierum alius non fuit ma
ior in perfectione eum inducit. dicens in euangelio
luce. ipse preibit ante illum in spiritu et virtute helie
Et iterum in mattheo dicit. si vultis scribere ipse est
helias. **S**uper quo verbo crisostomus pulchre ad pro
positum loquitur. si tale aliquando mihi adducas mona
chum. qual ut exaggeratione dicam helias fuit.
non tamen illi comparandus est. qui traditus populo
et multorum peccata ferre impulsus. immobiliter per
seuerauerit et fortis. **H**ij autem sunt ecclesiastici et
prelati. qui populorum salutem continuo studet. sed
nec illud obmittendum est. quoniam cui amplius
committitur. ille magis mereatur. si bene ministrat.
quam ille cui minus commissum est. **C**onstat tamen quod vi
ris ecclesiasticis et prelati amplius est commissum.
quam monasticis viris. **A**ccedit quoniam perfectio
seu sublimitas alicuius status non acquiritur
sine caritate iuxta illud. si habuero omnem
scientiam et fidem. ita ut montes transferam.
caritatem autem non habeam. nihil sum.

Cōstat tñ caritatē. primoz magis inesse dei
 coz statui. p̄t̄ aiaz curā quā hñt Preterea si
 meritū vtriusq; status considerare libet. illud
 verissimū est. quī meritū hoīs cōsistit in libera
 do innocentes de manib; fortioꝝ ⁊ tirannoꝝ.
 in quoz persona dicebat **Job**. conterebā ma
 los ab iniquo. et de dentib; illius auferebam
 predam. **Q**d magis fit p̄ statū clericoꝝ et p̄la
 torū: q̄ monachorū. **Vñ Hiero. ad Paulmū**
 ait. q̄ sancta simplicitas solū sibi p̄dest. Et quī
 to plus edificat ecclesiam dei ex vite meritoꝝ
 tñto plus nocet si contradicētib; non resistit.
Demū magnitudo meriti consistit in magnitu
 dine conatus. ad vincendū magnam p̄mp̄ti
 tudine; et incitamentū ad peccatū. quia inq̄t
 ecclesiasticus. perfect⁹ ⁊ beatus est. qui potuit
 transgredi et non est transgressus. facere ma
 la et non fecit. Talis ergo magnitudo conat⁹
 potius est in statu ecclesiasticoz q̄ religiosoz
Possent in hac re plurima adduci. sed breui
 tatis gratia predictis racōmib; contētor. qui
 bus quidam pbare vidētur **Episcopus** et cete
 ros ministros ecclesie in status et dignitatis
 eminentia ⁊ p̄fectione preferendos esse religi
 osis. ⁊ per cōsequens ecclesiasticū statū esse p̄
 ligendū. **V**erūtamenē quid tenendū sit in sequē
 tibus capitulis explicabitur.

Capitulum xxij

Capitulū viceſimūſecūndū de p̄ſta p̄p̄aōe
hōꝝ duoz ſtatiū. vicꝫ q̄liter hñ duo ſta
tus clericōꝝ ⁊ monachōꝝ ſe hñt alſ ad
alteꝝ opatus. et quis eoz ſit ſimpliciter
eligibilior q̄tū ad eminētiā ⁊ p̄fectionē
ſtatus. ac etiā vite ⁊ ſāctitatis.

Conſiderandū rurfus occurrit atq; diſ
cutiendū. q̄liter hñ duo ſtatus ſeu vi
uendi modi. eccliaſticōꝝ vicꝫ ⁊ religi
oſoz. inuicē ſe hñt alter ad alteꝝ opatꝫ. reſpe
ctū eminētionis vite ⁊ p̄fectionis ſtatus. In q̄
articulo licꝫ plurima dici poſſent. breuiſſime
tñ ⁊ ſub quodā epilogo dicendū eſt ſm̄ ſan
ctoꝝ doctoꝝ ſm̄as illd eē veſſimū. vicꝫ epōs
nō ſolū ceteros oēs ordines ⁊ miniſtros ecclie
militātis: ſ ⁊ cūctos religioſos. et regulares
viros p̄fectioni mō rep̄ntare apoſtolos. ⁊ ideo
ſup oēs eminētiores et in p̄fectioni ſtatu fore.
Nā manifeſtū eſt. q̄ ep̄ſcopi ſuccedūt apoſto
lis in regimie ecclie. vñ **Paulꝫ** ad eos ait. **A**t
tendite vob ⁊ vniuerſo gregi. in quo ſpiritꝫ
ſāctus poſuit vos epōs regere eccliaꝫ dei. quam
acquiſiuit ſanguine ſuo. **P**ro q̄ re aptius deda
rāda preſupponēdū duximꝫ. q̄ q̄tuor p̄ncipa
liter ⁊ ſingularit̄ fuerūt collata apoſtol̄ ⁊ xp̄o
⁊ ep̄ſcopis eoz ſucceſſoribꝫ. que magnā i eis

excellentiarum stat⁹ perfectio⁹ designat. et in quibus
epi aplis succedunt. et eos p̄ ceteris imitantur
Primo v̄ga potestatis in susceptione tpaliū stipē
diorū **Vñ in Matheo legim⁹.** Precepit eis ne
quid tollerēt in viam nisi virgā. ut noie virge
potestate a cristo receptā. de recipiēdo tpalia
stipēdia itelligam⁹ fm̄ **Aug⁹.** Secūdo clauis
in iurisdictione admistracōis sacramētoꝝ.
Vñ ait xp̄pus Petro. tibi dabo clauis regni ce
loꝝ. **Tertio data ē** insufflatio spūs i remissioe
pccōꝝ. **Vñ ap̄d Iohāne legim⁹.** insufflauit
et dixit. accipite spiritūs sanctū. q̄z pccā remise
ritis c̄c. **Sup̄ q̄ v̄bo Greg⁹ in q̄t.** licet intueri in
quātū culmen glorie p̄ducti sūt apl̄i ut vice dei
q̄busdā pccā relaxēt. q̄busdā retineāt quorū
nūc in eccl̄ia ep̄i locū tenent. **Quarto data est**
dispcio linguaz in predicacōne verbi dei. ut
in actibz apostoloꝝ legim⁹. q̄ apparueēt apo
stolis dispcite lingue ad p̄dicandū verbū dei.
**In h̄is ergo quatuor episcopi apostolos excel
lentiori mō rep̄ntant.** q̄ quicūqz religiosi. et
ideo sūt in p̄fectiori statu. **Adde quintū p̄pter**
votū perpetue cure om̄i suaz. vsqz ad animā
et sanguinē **In qua re p̄fectiori mō apostolos**
rep̄ntāt. q̄ omnes religiosi. **R̄d votū cure ani
maz in cōsecracōne sua fecerūt** vouētes aias
suas ponere p̄ omibz suis in quo voto tā exelle

Cap. xxij.

caritatis oēs religiosos excedūt. quā teste re
deproē. maiorē caritatē nemo habet. q̄ ut am
mā suā ponat quīs p̄ amicis suis. Sūm⁹ ergo
gradus p̄fectiōis est in ep̄is. q̄ eorū dignitas
p̄fectā caritatē iā acquisitā: requirit non acq̄
rendā. Si vero seclusis ep̄iscopis presbiteros
et ceteros ministros eccl̄ie ad religiosos cōpa
re volum⁹: hoc tripliciter cōsiderāē et intelligere
possum⁹. Primo q̄tū ad hūmā conat⁹ volū
tatē. Secūdo q̄tū ad opis qualitatem. Tertio
q̄tū ad vtrūq; status q̄ditatē seu p̄mitatem
Primo mō preferē opus opi vel stat⁹ statū
ex volūtate opantis. Qui enim p̄mptiori volū
tate et cū maiori conatu facit opus ad qd̄ tene
tur: maioris p̄fectiōis et maioris meriti est.
Si ergo isto mō opa religiosorū et p̄sbiteroꝝ
ad invicē cōpēt: incertū est. que opa sint ma
ioris meriti et maioris p̄fectiōis. q̄ planū ē:
q̄ illoꝝ opa maioris meriti et p̄fectiōis sunt.
qui cū p̄mptiori volūtate et cū maiori conatu
ipsa opātur. Secūdo vero modo q̄tū ad opis
q̄litatē. v̄ginitas preponit cōiugali vel vidu
ali cōtinentie in bono. In malo vero homicidiū
preponit furto. Similiter vita actiua preponi
tur cōtēplatiue. q̄ fructuosi or. Contēplatiua ve
ro preponit actiue. q̄ merito maior: et p̄fectior.
fm̄ quē modū opando aliq̄ opa particularia

que faciunt presbiteris sunt perfectiora aliis operibus particularibus quam religiosi faciunt. sic magis est in te dare salutem animarum quam ieiunare. quam silentium tenere. Et alia opera quam faciunt religiosi. perfectiora sunt quibusdam operibus quam faciunt presbiteri. Et ita isto modo habent se sicut excedens et excessa. Sed tertio modo expando opera religiosorum ad opera presbiterorum in ordine ad primam quidditatem et radicem a qua progrediuntur. puta in ordine ad radicem illam quam religiosi totam eorum vitam deo vouerunt. et se et sua in christi obsequium perpetuo tradiderunt. longe sunt perfectiora quocumque singulari opere presbiterorum et eodem modo in perfectione vita religiosorum ad vitam presbiterorum comparat. sicut infinitum ad finitum. ut dicit Anselmus in libro de similitudinibus. Quamuis enim in bono abstinentia superationi cibi preferatur. fumere tamen cibum cum aliquo propter caritatem profertur abstinentie. In malo vero quamuis adulterium profertur furto et furati tamen gladium ad occidendum est grauius quam adulterium. Sic quamuis presbiteri in aliquo particulari opere possint proficere religiosi. ex adiuncta tamen radice perpetue obligationis. qua se in christi obsequium religiosi tradiderunt. simplicitate in perfectionis statu proficere sunt. et hanc opinionem aliam eximium doctores tenent. Alii vero affirmant archidiaconos et curatos et alios inferiores ecclesie ministros

Cap. xxxij.

esse in excellentiori perfectionis statu. et maxime
propter tria que eis specialiter conveniunt. Primo
propter potestatem. Secundo propter administrationem
officij. Tertio propter honoris preconiū. Potesta-
tem enim receperunt a christo in persona discipulorum
quoniam dictum est eis **Luce. x.** Ecce dedi vobis potesta-
tem calcandi super serpentes et scorpiones. et super
omnem virtutem inimicam. et nihil vobis nocebit. ac
si diceret. dedi vobis potestatem eitiendi omne
genus immundarum spirituum ab obsessis corpo-
ribus. ne putaret esse dictum de bestiis ut **Criso-**
stomus exponit. **Item** autem repugnant presbiteri in sac-
ramento administratione. Administrationis vero
officium receperunt quoniam dictum est. in quacumque do-
mum intraveritis spiritum dicite pax huic domui.
Quia enim bonorum omnium pax mater est. sine qua
cetera inania sunt. **Ideo** christus discipulis primo
pacem iussit offerre. tamquam bonorum omnium initium
quorum ministros eos faciebat. ut **Crisostomus** di-
cit. **Hos** autem repugnant presbiteri in evangelij
predicatione. in quo primo nuntianda est pax.
Iuxta illud ad **rom. x.** quod spectiosi pedes euange-
lizantium pacem evangelizantium bona. **Item** autem
repugnant presbiteri in plebis cure susceptione.
per quam donec ipsam tenent animam et vitam propriam
tenentur exponere. **Si** honoris preconiū recepe-
runt quoniam **recessi** cum gaudio dixerunt domino. **temores**

etiā subiciūtur nobis in noīe tuo. **G**audē bane
em̄ ut glo. dicit q̄ q̄si sublimes effecti terribi
les hoībz a demonibz erāt. **N**oc autē rep̄sentāt
p̄sbiteri in subditoꝝ iurisdicōe a cohercōe. a
quibz si bene eis p̄sunt; duplici honore debent
haberi ut dicit **Apostolus. i. Thi. v.** Per hec
igitur q̄ prime dicta sūt ocludūt aliqui docto
res. etiā inferiores mīstros ecclie. in eminētia
et in p̄fectione stat⁹ religiosi p̄ferēdos eē. v̄l
saltē eos fore in p̄fectiōis statu. **N**āc itaq; opi
nionē p̄dicti doctores roborare vidētur p̄ rati
ones et autoritates sup̄ius allegatas cum de
excellētia et p̄fectione episcopoz et mīstro
rum ecclie actū est. ad quas qui religiosos
inferioribus ecclie mīnistris p̄ferūt respō
dent. prout in vice simo quarto ca. videbitur.

¶ Capitulū vice simū tertium de alia cōpato
ne hoꝝ duoz statuū clericorū et religio
soꝝ in se adinuicē. v̄icē q̄s sit eligibilior
tāq̄ simpliciter hūanior a tolerabilior.

Post predictā cōpatoē; hoꝝ duorū
statuū videlicet ecclesiasticoz et reli
giosoz q̄ tum ad p̄fectionē status;
alia cōpato succedit; quis videlicet hoꝝ
statuū clericalis vel regularis eligibilior

Cap. xxij,

fit tāq̄ simpliciter hūanior et tolerabilior. In q̄
re ut mihi sane videt̄ questio ipsa facti est. v̄t
q; enim viuendi modus exellētissimus atq;
sanctissimus est. in quorū quolibet diuerse
vie ad salutē repiri possunt. nec enim cristus
sponsus ecclie plene illi prouidisset. nisi scdm̄
diuersas infirmitates seu vires suoz̄ fideliū.
sic diuersos viuendi modos ad vnū tñ dei cul
tū tendētes instituisset. Hinc ip̄e ait. in domo
p̄ris mei māñones multe sūt. Et itez̄ scribit̄.
in via domini alius sic. ali⁹ sic ibat. oēs tñ nō
ad diuersos fines s; ad vnū p̄perātes. Sed ut
deo diuersis tñ gressib; famulētur et si ali⁹ cur
rat. alius plane vadēs. ei nō inuādeat. cū vter
q; metam attingat. que diuersitas vnitatis ē.
q̄ ad vnū dei cultū diuinit⁹ ordinata. Ita igit̄
decora diuersitate atq; fulgida vnitatis floret
atq; splēdet dei ecclia. tā pulchra fideliū suoz̄
vnanimi varietate. **N**ihilomin⁹ tñ inter istos
status seu viuendi modos ut supra tactū ē. ex
diuersis casib; et respectib; alter istis. alē illis
eligibilior est. **V**n̄ ait diomisi⁹. nōnulli sūt in
via p̄ficiēdoz̄. et ad p̄fectionis acquisicōez̄ ali
quo indigēt. qd̄ alijs nō expedit. **N**ā ad depri
mēdas passiōes. ardua vita vic; p̄ abstinētiā
ac exercitia et vigiliāz̄ expedit. Alijs vero
non hñtib; illas passiōes. non ogrueret. qui

forte defectus suos alio exercitio: vel diuine gra-
tie auxilio supplere possent. Nam veluti s^m do-
ctrima Apostoliz in vno corpore multa sunt me-
bra non itez officiu habentia. a qd vni congruit
alteri plerūq; est nociuū sine offensione cor-
pis. sic plerūq; vna viuendi forma q̄ aliqui-
bus est ad salutē: alijs cedit i p̄nitentem. et eō-
tra. Profecerunt certe sibi a multas in ordine
ecclesiastico cōplures quos nūerare opofū foēt
Adeo ut dicere mihi recte posset aliqs tāq̄ de
stellis celiz nūera si potes. Sic **Nicola** fulsit.
sic **Greg.** sūm⁹ ip̄e pontifex. sic **Paulin**⁹ ep̄us
nolan⁹ licet opulētissimus: s; a in regulari et
monastica vita effulsit. Itē **Basilis**⁹ **Benedict**⁹
Hieronim⁹ **Dominic**⁹ atq; **Franciscus**. a plu-
rimi quibus domus domini referta est. inter
quos nōnulli aut dīmo motu supnaq; inspiā-
tiōe vocati: aut varijs ex causis ex altero sta-
tu ad alterū aspirarūt. in quo beati euasere:
sine tñ prioris status dīminuōne. Hinc **Bn-**
dictus. hinc **Onicus** et q̄ plures strīdiori fer-
uore deo famulari cupiētes. a seculi osoria fu-
giētes: ex clericorū ordine ad regulatē vitā trā-
siērūt. Hinc rursus **Aug.** **Greg.** eadē vocati inspi-
ratōe a p̄fitendi fidelib; vterib; zelo succēsi:
ex monastica religione ad ecclesiasticū episco-
palis ordīs gradū s̄acte a meritoie omeāt

vnusquisq; igitur putet secundum Apostolum destina-
 uit in corde suo: sic hanc vel illam viam eligit. vias
 suas considerans secundum finem sibi intentum. Est enim vter-
 que statim ut tactum est non preceptis sed consilii et su-
 perogationis. nec imperat sed suadet. Et veluti de
 virginibus Apostolus ait. qui potest cape capiat
 Et de matrimonio secundum eundem Apostolus plerumque meli-
 us est nubere quam mori. Ita in his statibus dicē-
 dum est In quibusdam forte vtiliter foret ut per
 spirituale matrimonium ecclesie nubant. quasi ultra vi-
 res inextinguibiles sub stricta regulae vita retro re-
 spicientes. vitam deserunt inceptam Itaque inextingu-
 ibiles et infirmis putamus. quod status
 ecclesiastici ordinis tamquam humanior et tolerabilior
 est preeligendus. nisi altiori inspiratione quis de
 super ad aliam vitam vocatus aut spirituali et corporali
 adiumento roboratus fuerit. Accedit ad hoc. quod
 eligere actus est voluntatis et virtutis. virtus ergo
 ipsa consideranda est in christi secundum electionem me-
 dii quod in recta ratione consistit. Ecclesiasticus itaque sta-
 tus attendit humanam fragilitatem et promptitudinem
 peccandi: quaedam viam mediam et rationabilem viam
 dei habere videtur. Habet enim religiositatis satis.
 Habet et aliquid humanitatis seu laxitatis. quod si
 forte dicatur religionis vitam etiam eodem respectu
 simpliciter fore eligendam. pro eo quod habet toleran-
 tiam et moderationes suas ad iudicium prelatorum.

nec ultra precipitur: quod rationabiliter si supportari
possit. Et quod dato quod quis in religione cadat: ha-
bet resurgendi remedia propter intentionem ad
deum erectam. Habet demum fratres a quibus iurari
potest. Fator illud verum fore. tamen illud idem quod
eisdem religionis ex promissione fit: seu indulgentia
dericis: fit ex iure communi. quod enim tolerat
aut indulget. constat legi derogare. atque aliquando
prohibitum esse. et si aliquando sine causa indulgetur:
conscientia urgetur et inter bellum nascitur: ubi querari
sperat. maxime prope instituta et artificiosas cuius-
que religionis constitutiones: quibus se artari voverunt.
et ad multa alia quorum transgressio: aut contemptus
mortale plerumque inducit peccatum. quod omnia non ita
acriter clericis contingunt. Demum ea ipsa remedia.
quae religionis operantur ex tolerantia vel fratrum pro-
fidio esse clericis omnia esse possunt. Circa secundum vero
quod statum seu vivendi modum perfectiorum religio-
rum factum et perfectiorum dictum est in precedenti ca.

Ca. xxiiij. assignentur rationes ad obiecta contra
religiosos pro tuncda opione illorum quae sentiunt
religiosos esse in perfectiori statu: quam sint decani
archidiaconi et alii inferiores deici post episcopum
ubi discutitur quae sit perfectior vita activa vel con-
templativa. et de eorum ad invicem comparatione.
et de aliis hanc materiam tangentibus.

Libet igitur pro tuenda illa opinione
 que habet inferiores ministros ecclie.
 post epōs non equari religionis quo
 ad statū pfectōis rēdere ad nōnulla obiecta
 supius adducta. que p̄bare vidētur. archidi
 aconos. curatos. ⁊ predictos inferiores mini
 stros ad religiosos compatos pfectiorē. aut
 saltē equalē statū in ecclia obtinere. Et q̄ q̄ p
 ea q̄ dicta sūt satis racōes ipse solute videant.
 p̄ticulari⁹ tñ ad singulas singule sient fatissa
 diones. primo iḡ dicebat. q̄ monachis lici
 tū est trāsire ad statū presbiteroy. tāq̄ ad p
 fectiorē. q̄ ut inquit Hieronim⁹ et trāssump
 tione in canone. xxiii. q. i. dicit. sic vine in mo
 nasterio ut clericus esse merearis. Rūdet em̄
 q̄ monach⁹ tāq̄ monach⁹. nō habz officii
 clerci exercere. verūtū inq̄tū lrati ⁊ docti sūt li
 cite possunt pmoueri ad presbiteratū. ⁊ curā
 monachalē alioy habere. pfectionē tñ status
 non habet ex illo transitu. s̄ ex perpetua obli
 gatiōe voti. ⁊ ita licet fiat presbiter nō dimie
 tit pfectionē monachalē. ideo subdit in presb
 ito decreto. multo tpe discere que postmodū do
 ceas. ⁊ inter bonos semp meliores sectare. De
 inde adducebat illud Hiero. ad Eliodoy ubi
 dicebat hiero. m̄hi scz monacho aū presbi
 terū sedere non licet. illi si peccauero. licet me

liber scds.

tradere sathane. Ex quo videt̄ curā aiāz habē
tes in p̄fectiori esse statu quibusuis religioſis
d̄teplationi vacantibz. aut saltē in statu p̄fecti
omis eē. Sed dicendū est omnes ministros ec
clesie esse in p̄fectionis statu modo quo supra
didū est vicz p̄p̄t officij adm̄stracōez. s̄ talis
p̄fectio stat⁹ s̄ in eos q̄ hāc op̄ionē tenēt: ma
gis accipiē. op̄atiue q̄ p̄p̄rie. Vñ canones ap
pellāt statū clericōz gradū quēdā. ut inferi⁹
lati⁹ tāget. Postea vero dicebat̄ bonū publi
cū p̄ferendū eē bono p̄uato. et cū curati gerant
officiū publicū quia curā aiāz. quo zelo vel
officio s̄ in **Greg.** nullū ē deo acceptabilius. et
religioſi solū intēdāt p̄p̄rie salutē. videtur curā
tos eē in p̄fectiori statu. Quibz r̄ndēt. q̄ q̄uis
absolute intēdere bono publico: sit maioris p̄
fectionis q̄ intēdere bono p̄uato. hoc est in ge
nere opis p̄fectio. intēdere tamen p̄fecte bono
p̄uato. vel salutē p̄p̄rie p̄fertur illi q̄ imp̄fecte
intendit bono publico. zelus enim aiāz sacri
ficiū est acceptū deo. si ordinate fit. q̄ ordo ē: ut
q̄s p̄mo habeat curā salutis sue. et postmodū
alioz. quia ut scribit̄ **Math. xvi.** et trāſſump
tiue in canone. Quid p̄c̄st hōi si vniuersū mū
dū lucretur. aiē vero sue detrimētū patiatur.
Demqz r̄ndēt alio mō. vicz q̄ ea q̄ dicta sunt
bene p̄bāt curatos: et inferiores m̄stros ecclē

Cap. xxiii.

si recte agant: posse eē in p̄fectiōis op̄e: s̄ nō in
p̄fectiōis statu. Quia predicti mistri ecclesie
nō suscipiūt plebis aut parrochie sue curam
cū perpetuo obligatiōis voto. qđ ex eo patet.
qđ eā deserere p̄nt. aut renūtiādo. aut p̄ religi
om̄is ingressum. soli ergo episcopi cū voto p̄
petuo suscipiūt curā animarū. ⁊ ideo sine licētia
Apostolice sedis illā deserere nō p̄nt. Rursum
qđ obiicit de **Helia** de quo **Crisost.** dicit. si talis
aliquē adducas mihi monachū: qual **Helias**
fuit. nō tñ illi op̄andus est: qui tradit⁹ est
cure populorū ac. **A**d qđ dicit. qđ **Crisost.** non
intelligit de simplici presbitero. sed de episco
po. qđ si loq̄tur de simplici p̄sbitero. nō intēdit
preferre statū presbiteri statui religiōis. s̄ in
tēdit qđ piculiosior est stat⁹ hūis curā animarū:
q̄ religiosi in cōtemplatiōe uiuentis. ⁊ p̄ conse
quens seruaē se innocentē in maiori piculo in
ditū est maioris virtutis. **S** q̄ quis maior ut⁹
requiratur ad hoc qđ aliquis se preseruet im
munē a peccato int̄ populos q̄ in religione:
maioris tñ virtutis est vitare picula religiōez i
trādo qđ nō vitāē picula int̄ populos uinēdo.
Ite obiiciebat qđ p̄sbiteris et mistris ecclie ma
gis cōmittit. uic⁹ cura animarū. q̄ religiosi. ⁊ p̄ cōse
quens stat⁹ ē maioris p̄fectiōis ⁊ meli⁹. ad qđ di
cit. qđ aliquē agē l̄ admistrāē dupliciter dicit

Lib. I. c. 8.

si enim ille cui plus est commissum maiora faciat. aut plus seruiat: indubie plus meretur: quod ille cui minus committitur: et minus faciat. sed si ille cui minus committitur maiora et perfectiora faciat et plus seruiat magis meretur quod ille cui magis est commissum et minus seruiat.

In utroque igitur statu clericorum et religiosorum ista duo reperiri possunt. per que vis argumenti soluitur. Ad aliud autem quod dicebatur de merito et perfectione quod consistit in cura animarum. supra responsum est in solutione ad argumentum quod fiebat de publico et communi bono priuato preferendo. Subsequenter non obstat quod dicebatur quia liberare innocentes de manu perfidorum maxime perfectionis et meriti est. adducentes etiam illud Hieronimi. quia sancta simplicitas solum sibi prodest. sed tanto plus nocet: si contradicentibus non resistit. Dicendum est quod illa magnitudo meriti intelligitur ex parte mentis. quando quis tantum proficit in contemplatione. ut propter deum velit intendere salutem proximorum. etiam cum aliquo detrimento contemplationis. Hoc enim modo certum est quod ad maiorem perfectionem caritatis pertinet quod simpliciter vacare contemplationi. Et hoc est quod Iheronimus in libro de summo bono ait.

liber scd.

et esse cū xp̄o. qđ mibi multo melius est. per
manere autē in caritate necessariū ppter vs.
Et hoc confidens scio quia pmanebo omnibz
vobis ad pfectum vestrū. super quo verbo di
cit glo. **Rs** elegit **Paulus** non qđ sibi meli⁹
erat. sed qđ multis expediebat propter cari
tatem que supereminet omnibus. Si vero cō
sideretur principiū formale quo quis meret.
putant aliqui qđ maioris meriti est contēpla
tiua vita q̄ adiuua. Cū enim principiū forma
le merendi sit caritas. sicut magis meritoriū
est diligere deum s̄m se q̄ diligere proximū.
sic maioris meriti est vita contēplatiua que
directe de suo gñe ordinaet ad dilectionez dei
s̄m quez modum intelligitur illud **Greg. vi.**
morali. ultimo ca. **Marte** cura nō reprehendit.
Marię vero contēplatio etiā laudat. qđ magna
sunt vite adiuue merita. sed contēplatiue sūt poti
ora. Verū si considerat op⁹ meritoꝝ videtur
se h̄re sicut excellētia et excessa. qđ respectu me
riti accidentalit. cū tale meritū datur s̄m gen⁹
opis maioris meriti pōt esse adiuua vita potior
q̄ contēplatiua. Et isto modo nedū ep̄i s̄ psb̄itei
a sacerdotes curā animaz h̄ntes. in excellenti
ore et perfediore statu sunt. q̄ religiosi. Et de
istis loquit **Aug⁹.** **Valerio.** Nihil est in hac
vita difficilius. piculosi⁹. laboriosi⁹ ep̄iscopi.

presbiteri. aut diaconi officio: si pfuatoz agatur. sed apud deū nihil beatius: si eo mō militetur quo noster **I**mpator iubet. si vero utrūq; seu utramq; vitā sumimus respectu meriti essentialis. qd̄ respondet caritati tanq̄ radici merendi. putāt aliqui simpliciter maioris meriti eē cōtemplatiuā q̄ actiuā. **A**lij vero famosi & moderni doctores cōpādo istas duas vitas ad inuicē distinguūt. qz q̄tū ad eoz substantiā simpliciter potior: & p̄ se q̄s p̄ferēda est cōtemplatio. ut dicit̄ in c. nisi cū pridez. de renūtiacōne. **I**psa est enim securior & magis suavis. paucissimis indigens et propter se eligenda tanq̄ quietissimā. quoz contraria contingūt opibus actiue. & fm̄ hūc modū opandi cōtemplatiua simpliciter est melior. & p̄ferēda actiue. si vero opant̄ q̄tū ad eoz vsū: tūc distinguūt. nā qz vsus respicit opis executōez. **E**xecutio autē actiōis duo respicit. scz ipsos ad quos est scz subditos. et ipsū exeq̄ntez scz prelatū. **S**i p̄mō mō opent̄. sic actiua p̄ferēda ē cōtemplatiō. qz pluribz vtilis ē. et magis fructuosa. ut dicit̄ i dicta decretali. licet illa sit securior et magis suavis. qz in fecunditate sololis lippitudo. **L**ie **R**achaelis pulchritudini ē prelata. ut dicit **G**reḡ. sup̄ **E**zechielē exponens illud erat **L**ia **H**ipparh̄ fecunda. **S**i vero compentur secundo

Liber s^os.

modo aut est ad illud dispositus et idoneus :
aut non. si non: tunc melior est sibi vsus con-
templatiue. quia sibi potest ibi p̄ficere. sed in
adiua: nec sibi nec alijs. Si vero est idoneus.
aut accedit vocat⁹ a necessitat⁹: aut p̄pria vo-
luntate. Si secūdo modo contēplatio precellit.
quia adiuua non precellit nisi pueniat ex coa-
ctiōe a necessitate. Si vero coactus. tūc simpli-
citer adiuua precellit quo ad vsū eius. et sic si
ue cogatur ab homīe vel ex caritate. vel p̄pter
necessitatem proximorū. et talibus melior est
adiua: q̄ contēplatiua. Nam p̄ talem actionē
augetur caritas. et ad p̄ferendū aduersa. et
contēplandū optima. et sic sua actio est meli-
or alijs: q̄ sua contēplatio. est etiā maioris
meriti. Et sic patet q̄ quo ad vsū vite presē-
tis talis adiuua est simpliciter melior status
eius. et etiā opera magis meritoria. **F**atetur
tamen q̄ contēplatio est realiter preeligēda.
quia plures inueniuntur ad hoc idonei: qui in
actione deficerent. Si tamen homo esset asse-
curatus. q̄ populus indigeret. a q̄ bene gere-
ret illam curam etiam sine periculo peccati pos-
set illam desiderare a se in gēre. a velie magis
hoc fieri per se q̄ per alium. neq; hoc esset pre-
sūptuosū. quia licitum est appetere maius me-
ritū sicut fecit **Isaias** Itaq; talis vita tāq̄ bō

Cap. xxv.

simplicit̄ est p̄eligēda Ex quibz apte mōstrat̄
quō intelligēde sūt racōes adducte p̄ pte illo
rū. qui putāt statū clericorū inferiorū. ab ep̄o
perfectiorē esse statū religionis.

Capitūlū viceſimūquintū de excellētia et
laudibz vite monastice. ⁊ religioſe. ⁊ de
pluribz cauſis propter quas p̄eeligē
da ſit q̄ alius viuendi modus.

Monasticā religioſāq; vitā; p̄conūſ
laudibusq; efferre: nō puto aliud fo
rez q̄ lucē ipſā facibz adiuuare. habz
enim hęc vite gen⁹ ea om̄ia q̄ ad bene beateq;
viuendū p̄ferūt. q̄ ad verā felicitatē p̄ducūt. ⁊
ut paucis om̄ia p̄prehendā. id habet p̄riū reli
gioſorū vita. ut deo p̄pinq̄or acceptiorq; ceteris
eſſe videat̄. qui em̄ inq̄t Apoſtol⁹. adherz deo ⁊
vn⁹ ſpūs ē cū eo. Pa ⁊ Hiero⁹. fatet̄. melioēs
nō poſſe inueniri: q̄ q̄ in monaſterijs p̄fecerūt
Vñ et Aug⁹ i libro de opibz monachorū. illos
ſāctiores eē teſtat̄: qui a p̄ſpectu hōim ſepati:
paucis ad ſe p̄bent acceſſum. ſ; deo p̄templāt.
Quis em̄ dubitat qn̄ deſerētes mūdū ⁊ tumultū
ſeculi. ⁊ ſe a ſeculi obſcāmētis ſegregātes ⁊
xp̄o p̄formētur. ⁊ ab eo facili⁹ p̄fortētur qd̄ lati
us ip̄e Auguſt⁹. p̄ſequit̄ ſup illud Apoſcalipſi.

Liber 1°.

mulier fugit in solitudine. h̄ neq; illud p̄mit-
tend̄ est z qm̄ in ceteris h̄ vitæ occupacōibz
et viuendi modis. illud h̄oibz om̄iū ēz ut tpa
transeāt et nō redeāt. **R**eligiosi t̄m̄ viri illud fa-
cile agere p̄nt. non t̄m̄ ne tēp̄ fugiatz h̄ ne pe-
reat. **O**ccupatur quidē religiosi aliqñ lectione
plerūq; oracōe. nec altera alterā impedit. sed
auget. **S**uccedit demū diuini verbi p̄dicatioz
qua deo nulla gratior occupatio ēē potest. **D**e
mū itur ad bonaz artū studia. **D**iscūt em̄ aut
docēt scribūtq; posteris doctrinā ad erudien-
dos saluandosq; h̄oies. nullūq; illis tempus
vacuū ē. **E**t cū teste **C**icerōe. nihil dulcius bñ
impensi t̄pis memoria. hac locupletissimi sūt
religiosi. **I**n ceteris siquidē viuendi modis cō-
sideremus h̄oim̄ tempa. **P**rimo infātiā ipsā
sive pueritiā in vanos ludos. **A**dolescentiā et
iuuētutē in libidinē et auaritiā. **S**enedā v̄ro
a semū in querelas. in cruciatuz et dolōēs et
potis. in suspiria. in lamenta consumim̄. **R**eli-
giosi v̄ro infātiā in artibus addiscēdis. in
dīmo cultu imprimendo. **A**dolescentiā v̄ro
in altioribz studijs. **S**enedutē v̄ro i docendo.
predicando. deoq; vacando et contēplando
fruduose expendūt. **E**t ut paucis agam̄ inter
monasticā vitā et ceteras viuendi formulas
illud inest. qz q̄ magis illi m̄fatur ut salū fiāt

Cap. xxv.

entūisti conāe ut pereāt. quāmo quātū illi nos
ad saluandū inuitāt. adiuuāt. atq; cogūt. tū
tū nos pōs prepedim⁹. **C**eterū religiosoz vitā
ex quinq; causis excellētior atq; pfectior ceteris
videtur. **P**rimo quidē qz dignior. veluti quam 1
p̄ps eligere visus est. ⁊ Apostoli secuti sūt. **S**e
cūdo qz securior. nā ut inquit **Aug⁹**. p mille ca
dētibus in religione. cadent decē milia in seculā
vita. **T**ertio excellentior est vita monastica. 3
qz dulcior atq; iocūdiōr. nō enim habz amari
tudine conseruatio eius. nec tediū diuitū illi⁹.
sed gaudiū ⁊ leticiā. **Q**uarto qz sanctior ⁊ deo 4
p̄ximior p adhesionē ⁊ contemplacōis. vñ quidā
sapiēs religiosoz vitā recte p dexteraz designt.
secularē vero vitā p sinistra. vñ sup illo leua
eius sub capite meoz ⁊ dextera illius amplexa
bit me. **R**ecte inq̄t secularis vita sub leua ec
clesie ponit⁹ qz iuuat ad sustentacōez. **S**; dexte
ra idest vita religiosa. cristū sponhū ecclie āple
xatur; dū eius innocētie ⁊ cōtemplacōis āplexi
bus delectat⁹. **S**; et hīs alia quinq; addenda
sunt. ppter que monastica vita pfectissā atq;
excellētissā habet. **P**rimo qz tpaliū solitudi 1
nis minus habet. **S**ecūdo quia ad spūales ad 2
hesionē maiorez habet aptitudinē. **T**ertio qz 3
maiorez recōpensationē ab ea sperat. **Q**uarto 4
qz in ea maiore vnusquisq; hz sui potestatem

5. et fruítione. Quinto quia in ea vnusquísq; fa-
 cilius vitat hūanorū piculoꝝ p̄mptitudines.
 Rurſus monaſtici viti nedū in hīs ſed plu-
 rimis alijs cūctis vite modis p̄ferūtur. Alibi
 em̄ negotiantes foris quietē querūt. quā reli-
 gioſi iter ſe hñt. Illi t̄palib; ſtudet. ſecularib;
 implicātur. vanitatib; inuoluūtur. a dū in ſei-
 ores plurimos habere delectātur. ab interiori-
 bus a ſuperiorib; elongātur. Diſtrahūtur alibi
 hoīes p̄pter ea q̄ foris ſūt. et infeliciter amittūt
 p̄tioſiora que intra ſe ſūt. ut recte cū **Bernb.**
 dicāt. Q̄nto magis ad mundum accedimus
 t̄nto magis a deo recedim⁹. Deſiderāt em̄ qui
 extra religionē degūt videri ſapientes: dū ope-
 rū bonorū penuria. a vera ſapientia ſtulti effici-
 untur. Credūt foris lucrari dū ſeiſpſos pdūt.
 celeſtia appetere vidētur. dum carnei eis oculi
 ſunt. Q̄nto magis in t̄palibus redduntur ſo-
 liciti: t̄nto magis a ſpūalib; efficiūtur medici
Ceci quippe ſunt et duces cecorū. omnia enim
 diſponere. ordinare. et ſciē preſumūt: dū ſeiſp-
 ſos diſtrahunt. Illa preterea differētia inter
 ſeculares et religioſos aptiſſima eſt. quomiā
 ut inquit **Hugo de ſancto Victore.** in illis vi-
 gilat ſpūs dei dum in ceteris dormit: viget in
 illis ratio. in iſtis ſenſus. in hīs ratio extingui-
 tur. feruet in illis amor dei in iſtis amor mūdi

hī mūdū diligūt: dū illi relinquūt illi omniū
 obliuiscūt. et vnusquisq; vnice matris sue
 p̄tinuo recordat̄ isti vero om̄iū que sunt mūdi
 recordātur et se obliuiscūt. Illi caduca. hec et
 terrena amplectūtur. et ad ea sūope aspirant.
 dū isti ea q̄ supra terrā sūt desiderāt. **N**ō gres
 su p̄prio currunt ad interitū: dū monastici ad
 salutē festināt. **R**eligiosi oīa p̄p̄t̄ deū dimittūt.
 dū tpales vici deū elinquit̄ p̄p̄t̄ oīa. **S**z c̄te nō
 fallūtur. ea enī funesta cecitas vicē eis reddit.
 q̄ cū p̄pter eos om̄ia deus fecerit. isti p̄pter illa
 deū dimittunt. q̄re iuste eos om̄ia dimittunt.
Seculares deniq; prudētiores vidētur. in qua
 re hui⁹ seculi se homines cōprobant. quia ut
 scriptū est. filij hui⁹ seculi prudētiores sunt fi
 lijs lucis. **I**sti ad ea que dei sunt. tardi. duri.
 pigri. tepidi. atq; inertes sunt. nec cogitāt q̄
 tendere debeant. viā sciūt: sed scienter deuiāt.
 et si quī eam nesciūt. illam nō inquirūt. **R**uin
 imo religiosoz vitaz. quia humilem. quia se
 cūlo obiectā. quia mollibus noo indutā abiti
 unt et vitam eoz putant insaniā. quī pau
 lopost videbunt quomodo computati sunt in
 numero sanctorū et fors illoz ineteruū. **P**at̄
 ergo hui⁹ regularis et monastice sūma excellē
 tia et p̄fectio sup̄ ceteros tempales status.

Liber 106.

Capitulū viceſimūſextū de difficultatibz vite religioſe et de laboribus et aculeis religioſorū in genere.

Religioſā atq; monaſticā vitāz laudabilem atq; pfectā. et deo acceptāz eſſe nemo eſt qui ambigat. Verum alia alijs congruūt. et diuerſi ad diuerſa aptioēs ſunt. Deniq; aliud eſt religioſū eſſe. aliud religioſe viuere. multi noīe religioſi ſūt. paucī re. plurimi religioſe viuere ceperūt. quī ſuperſtitioſa vita ſimerunt et ut quīdāz ait ſapiēs dulce negotiū. iocundū nomē religionis eſt. ſed pgreſſus difficilis. veluti in quo vite ſtatu hōi libertas. volūtas ac voluptas. et affluētia admittit. et ut breuibz dicā ipāq; que natura cōcedit. ſancta religio prohibet. Fatet in monaſterijs de^o ipſe noſcīt. ubi deī notitia. amor et cultus habētur. ea tamen in ceteris vite ſtatibus impleri poſſunt. et vtinam tam dignē tam recte implerentur ab hōibz q̄ ſciūtur. Scit em̄ vnusquiſq; quō placere deo poſſit. id q; ſi agat. vere religioſus eſt. ſe em̄ deo ille religat. qui in pietate et humilitate deū colit. et inſolentias ſtirpat. Fatet ea cōmodius in monaſterijs fieri. ſi facultas corporis animi q; vires ſuperēt. deniq; quietē aī in religioē

Cap. xxvi.

monastica inueniri aiunt. **Quibus** ego dicē possem. si quiete; animi speras aut optas. cur ergo in bello stas. **Quocūq;** igitur in statu viuas. quis tibi bellū infert: nisi tu vn? **Quid** ergo tu tibi auferes: quare in alio statu speras. **Deniq;** cōsidera illud **Iheronimi**. quomā ad dei quietudinē nō accedit passib; corpis: sed mentis speculationib;. vidisti tu plurimos religioso habitu indutos p inquietudines discurretes. apostatantes. et alios ppter inopiā rez necessariatū ab incepto ope cadentes. de quib; scriptū est. quomā ppter inopiā multi deliquerūt. **Quāq;** illud fateor nō sacre religionis: sed eoz improbitati imputandū est. verūtamen deliberatōe et consilio nō paruo opus est. **Quare** ut ego puto monastica religiosaq; vita ab illis potissimē eligenda est: qui casū non timent. imperfectis enim et fragilibus. et nondum vicioz mortificatione; supantibus. expiendū dixerim non pfitendū. aut verius differendū. **Preterea** religiosi nōnulli huius temporis ab vtero regule sue aberrātes. quo enim modo conuersentur quoue obedientie paupertatis et castitatis tramite religionē obseruent. tu ipse nosti. in quibus ut mihi videtur maior est periculi timor: q̄ spes p̄ficiēdi. hinc quidā sapiens illud tenorū exponens lapides sanctuarū disposi sunt.

Liber S^odis.

Plangunt inquit religiosi implicati tempali-
bus negotijs: quod non est actio secularis vite.
quam hodie non admittunt religiosi. discurte
singulorum occupaciones et officia: religiosos
adesse videbis. Secularia enim negotia secularis
pertractant. ad que vnam proficiendi gratia.
aut vocati accederent. Sed per dolorem sese inge-
runt cupiditatis vel adipiscende dignitatis gra-
tia. aut forte lasciuatatis et habende exēptiois.
ut exantiant collum ab obedientia suorum prelato-
rum. agentes contra principalia eorum vota. p-
quorum obligacionem positi sunt in statu pfecti-
onis. Et quod quod prauorum hominum facta. bonos a
bono non retrahant. quoniam sicut pena suos
actores: sic innocentia suos tenet sectatores.
Nihilominus hec quorundam religiosorum pra-
ua exēpla. et si aliquos a religione penitus non
arceant. cogunt tamen ut differant quousque se
expiantur. Quibus colligitur hunc statum non
parum laboris et difficultatis habere.

Capitulum vice simū septimū p̄ticulariū
et latius de promptitudine periculorum
huiusmodi status in specie. et de malis
religiosis. et abusus illorum.

Dest difficultates et labores predictos quos nonnulli in genere adducunt. circa monasticam vitam afferunt. et alia periculosa de promptitudine periculi huius status. **A**nt enim quia pericula monastice vite ex plurimis conspiciuntur. eo presertim. quod cum peccata effugere vix possimus. constat in eodem genere peccandi longe grauius religiosos peccare quam ceteros homines. **Q**uis enim dubitat ut sanctus **Thomas** refert. religiosum grauius peccare fornicando contra votum continentie. quam peccare contra votum paupertatis. grauius denique peccare inobediendo contra votum obedientie. **D**emum quis dubitat religiosum grauius peccare ex contemptu. quod ut sancti antea doctores. pro contemptu videtur ingratus beneficii recepti. cum per religionem sublimatus sit ad perfectionis statum. quoniam et dei filium osculetur atque vituperat pro contemptu. **C**ontra quos **Hieronymus** queri videtur inquit illud sapientis. quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa. **D**enique grauius peccat pro prompta scandala. cum multi eius vitam ut speculum respiciunt. **Q**uos idem **Hieronymus** signat. **A**it enim cum propheta **Hieremia**. vidi similitudinem adulteri. et iter mendacium. et confortauerunt manus pessimum. non ut auerteret vnusquisque a malitia sua. **C**onfortauerunt inquam manus pessimum. quod malo eorum exemplo mali quodammodo confortati videntur. eos videlicet

Libet D. C. S.

sequendo in sceleribus quos sequi debuerit pie
et sancte viuendo. Est igitur periculosus contemptus in
religioso. quod ut **Thomas** ait. cum religiosus ve
nit in contemptum incorrigibilis efficitur. et omnis
est pessimus. **Ad**ducens illud **Hieremie**. contem
pisti iugum et dirupisti vincula mea. **Ubi Berno**
ad Eugenium Rue maior pueritas. quam maior con
temptus. quam post perfectionis votum promissionem
voluntariam obligationem. post sacri habitus
susceptionem. post exemplorum virtuosorum patrum
multitudinem. et perfectionem redire ad peccata si
cut canis ad vomitum. **Illorum** precepta ostendere.
quos totius vite et actionis sue iudices loco
dei elegit. **Et** subdit. magna monachi dignitas.
sed magna eius damnatio. si que sunt monachis
agere permittit. **Ceterum** huius status labores
et difficultates non negauit **Augustinus** ad
Vincentium donatista. **Ait** enim. fateor caritati
vestre coram domino deo nostro. qui testis est super
animam meam. ex quo deo seruire cepi. quomodo
difficile sum expertus meliores posse inuenire.
quam qui in monasteriis profecerunt. ita nec peiores
quam qui in monasteriis defecerunt. ut hinc arbi
tror in apocalypsi esse dictum. **Iustus** iustificet ad
huc. et qui in sordibus est. sordescet adhuc. **Attende**
denda ergo sunt **Augustini** verba. **Fateetur** enim meli
ores non repiri quam qui in monasterio profecerunt.

16.

Cap. xxvij.

sed nec peiores q̄ qui defecerūt. Cōstat enī lō
geplures deficere q̄ p̄ficere. Nam ut Hieros.
inquit. rara est virtus. atq; difficilis. a pau
cis appetitur. Sed et p̄hus in ethicis ait. diffi
cile admod̄ fore tenē medium v̄tutis. q̄re lon
geplures deficiūt q̄ attingūt. velut sagittan
tes ad signū mediū: plures deficiūt q̄ signū
tangāt. Vñ quidā sapiens nō mirat̄ q̄re plu
res hōies sint viciosi q̄ v̄tuosi maxime q̄ pec
care multis modis cōtingit. a v̄nico defectu q̄s
reddit̄ v̄ciosus: s̄ nequa q̄ quis v̄tuosus a in
nocēs erit. nisi omni cōcurrente virtute que in
v̄icē onere noscitur. Vñ saluator multos fore
v̄catos ait: s̄ paucos el̄cōs. Et p̄pha clamat.
q̄ multiq; defecerūt. Et itez. ones fil̄ inutiles
facti sunt. nō ē qui faciat bonū. ut bonoz rari
tatem atq; paritatez designaret. Cū ḡ in ōni
statu plures deficē arbitrandū sit: religiosos
gravi⁹ deficere nō est ambiguū. Quis em̄ non
cernit religiosoz tā copiosā nūerositate. sed
quis nō videt tā paucoz sanctitatē. quis non
cernit multoz religiosoz supbiā a elacōez: s̄
quis non videt paucoz humiliacōez. plurimi
ēte sūt religiosi. s̄ p̄chdolor tales ut cū Bern.
loquat̄ sub habitu ēligionis animū secularē.
a sub panis conversatiōis h̄te inveniātur: cor
altū in seculo. a p̄versum ad religionis opa.

de quibz idē **Bernh.** ait. doleo de multis q̄ post
spretā populi pompā ouersari deberent in sco
la humilitatis. grauius insolescere a impatiē
tes ampli⁹ fieri in claustrorū q̄ fuissent in secu
lo. Et quod magis piculosū est. pleriqz in reli
gione nō patiūtur haberi se contēptūz qui in
domo sua seculariter uiuentes. nō nisi contēp
tibilis esse potuerūt. **P**reterea in eo versatur
q̄ maxime religiosorum periculū. quia cum
sint religati deo dum se ligatos fore dolent. se
amittunt solutos. non considerātes q̄ bene li
gata securius custodiūtur. soluta uero facile
perdūtur. **M**ultis rursus aculeis a laboribus
status religionis est refert⁹ et pluris piculis
expositus. **Q**uis em̄ dubitat teste **Bernh.** gra
uissimū esse inter assuetas epulas efurire. inē
delicias p̄teritas macerari. inē vestes p̄tiosas
et multas algere. **E**t inē diuitias quas oñdit
mūdus. offert diabolus. desiderat nē appetit⁹
eas contemnere. **P**rofecto tñto hec grauiora
existūt q̄nto grauius a pauitoribz tolerātur.
Fateor certe quia ut **Bernh.** ait. non desūt re
ligiosi in claustro. qui hoc pacto volūt eē pau
peres. ut nihil eis desit. **D**emiqz uolo religiosi
casti sint a pauperes. **Q**uid tamen dices de pe
riculo arrogātie. uane glorie. q̄ nō nisi melio
res tēptat. **Vñ Hiero.** plus ē depouisse aīm ⁊

Capitulum xxvij.

quod cultum difficilius attigantia quam auro careremus
a gemis. **H**is enim abiectis gloriosi interdum
tumemus sordibus et redibilis paupertate popu-
lari aure offerimus. **S**ed ad alia transeamus. **Q**uis
talis religiosus est quem **Bernardus** ipse describit. qui
in nullo profusus aut resistit personis aut inuide-
at paribus aut subiectis. plene obsequatur sociis
vgruens subiectis utiliter omnibus descendens
fugax voluptatis appetitor laboris patiens ab-
iectiois impatiens honoris pauper in pecunia
dives in scientia humilis ad merita superbus ad
vitia. qui ita huic mundo moritur sicut soli deo vivere
delectatur. **D**e his **Eusebius** dicebat. quoniam tali-
ter in monasterio vivere perfectio est. sed aliter con-
uersari magna damnatio est. sed certe potius eos
imitantur. de quibus idem **Bernardus** ait. quoniam superbie
inobediencie et auaricie studet. quare pro me culpa
casus attulit. alie labor. tertique lapsus timeat.
His tribus piculis tres claustraliu ordinis sub-
iunguntur. scilicet qui sede prelatiois querunt. et posse
non valent. alii qui nec obediunt nec obedire vo-
lunt. tertii familiares. **I**ude oculos portantes et
in occulto detrahentes. **S**ed ut paucis multa com-
prehendamus. si studia si mores. si vitam plurimorum
religiosorum agnoscere visis. considera. quod illis capi-
tulum hostis est. ex murmur et inuidia. in nocte
nullas vigilias habent nec in die labores.

Liber s^o.

laborat monachus ut fiat abbas. abbas v̄
trofus. prior ingrassatur. mendicās blandiē
potētibz. terrena diligit. suspitiosus claustra
lis. bursari⁹ pecuniosus. infirmari⁹ cōcubina
rius. capitosus sacrista. sine oratione conuer
si. fratres ad questū p̄dicant. gardian⁹ equi
tat. provincialis proclamat. generalis gene
rat. **P**reterea de hui⁹ statu piculo vide quid
Bernhardus dicat in quadā epistola mori
ens vix vnq̄ aliquis in cella ad infernū dese
dit: quia vix vnq̄ in celo predestinatus in ea
vsq; ad mortē persistit. **I**tem labores pericula
hui⁹ status aperitissime demonstrat **Greg.** in
registro in quē. vos quā viā vite extra hoīm
frequētiaz ducitis tūto maiora certamina pati
necesse ē: qm̄ ad vos magister ipse tēptacōnū
accedit. **C**eterū ex multitudine preceptorū et
onerū religionū periculū et difficultas huius
status comprehendit. **N**ā ut dicit **Aug.** vbi sūt
multe p̄ceptiones: sibi multe sūt trāsgressiōes
Valēt em̄ religiosi lōge plura p̄cepta: q̄ qui
cūq; hoies alioꝝ statuū. imo plerq; ut supra
dixi. qd̄ alijs meritū: sibi ad peccatū a piculū
ē. ne inuat si dicas: nō ōnia p̄cepta obligant
Quibz **Hiero.** r̄ndet in quadā epla. nō ideo
putet qui se deo obtulit aliq̄ p̄tenenda eē mā
data q̄ leuia sūt. tā em̄ maxima illa q̄ mīma

Capitulum xxviij.

impata sunt. et deceptus vni⁹ preceptū peccāpi
ena iniuria est Et sequitur. in quocūq; enim sta
tu in quis gradu eq̄le peccatū est. vel phibita
dimittere. l' iussa nō facere. **Et bern.** ait. iussa sine
culpa nō negliguntur. et sine crimine nō cōtem
nuntur. **O** q̄ multa sūt hodie in religionib; pre
cepta. o quot vincula multiplicata. o q̄ pauca
et tarda remedia. **De** quib; xp̄us dicere videt̄
Alligant onera grauiā et impōribilia et impo
nūt ea in hūeris hōim. **Cōtra** hos multiplicā
tes precepta omnia ē deus duas maledictōes
Prima est. ve vobis scribe et pharisei ypocrite
qui clauditis regnū celoz añ hōies vbi nō in
tratis nec pmititis alios intrare. **Secūda** est.
ve vobis scribe et pharisei. q̄ deciat̄is mentā et
anetū. et relinquitis que ḡuia sunt. scz legis in
ditiū misericordiā et fidē. **Fortē** dicet quispiā
fatend esse. plurima esse religionū precepta.
plurima onera ex quib; necesse est plurima
sequantur peccata. **Fatendū** etiā plurima esse
in religione picula incōmoda. plures difficul
tates et labores. **Verūt̄n** ex plurimis bonis q̄
religiosi agūt facili⁹ creditur absorbi posse: s;
et p̄mptius ab eis resurgere valebunt. p̄sertū
Ter intentionē quā hūt ad deū credā. **Acce**
dit q̄ hūt socios a quib; iuuentur. ad quos
dici p̄nt que tetigi s̄ in. xxviij. ca. **Demū** fateor

possibile illud est. sed difficile dixerim. p̄cepta enim apta sūt. implecōes dubie. mādata certa. trāsgressiones certiores. vitia non occulta sūt. bona nō vidētur. picula manifesta existūt. nec sine discrimine incurrūtur. remedia vero dubia. nec sine magnis laboribz q̄rūtur. **F**acilius cadim⁹ q̄ refurgam⁹. soti⁹ vero an iuuēt eum qui se ledere vult. vnusquisq; cōsideret. de quibz quidā sapiēs ait. quid iuuat amic⁹? si animus amicitior ledit. **F**actor tñ bonis et deo dicatis religio sis. picula difficultates. labōes h̄mōi q̄dā certamīa. q̄dā ex̄tītatiōes existūt. que religiose viuentes eo magis coronant. at q̄ ut supra dixi cum de piculis et laboribz status ecclesiastici egi. non est in culpa religio. s; abutentes religione. **N**ec est improbatio in religione. sed de turpātibus religionē. in qua non est mirū si sit multatudo periculoz. vbi volētibus et bene militātibus est cumulus donoz. **N**az ut ait **Hugo de sancto Victore**. om̄m statui benigna est eligio. abūdans paup̄. mediocribz sufficiens. tolerabilis. diuiti. in firmis larga. dedicatis cōpatiens. penitētibz miserās. puerhis seuera. bonis optima. **E**t **Crisost.** religio nūq̄ senescit. fatigatiōez nō sēt. **E**x quibz oībus aperte monstrat hui⁹ vite et stat⁹ piculū. labor a difficultas siml a necitas

Cap. xxviii.

Capitulū viceſimū octauū de inclinacōe
a diſpoſitiōe naturali a diuerſitate com
plexionū a abilitatū hoim q̄tū ad religi
onem. a ſilio in talibus.

Utra predicta nōnulli cautos agunt
a attētos religionē ingredi volētes :
ut inclinacōes suas ac diſpoſitiones
naturales a complexiōes attendāt. viresq; suas
discutiāt. Tandē quidā illis circa predicta cō
ſilia prebēt. Aiūt enim qz ſm antiquoz sapiē
tiū ſentētiar. diuerſi ad diuerſos penit⁹ viue
di modos. aut inclinātur aut diſponūtur. Di
uerſitas autē et diſſimilitudo. aut diſparitas
viuēdi vni⁹ ad alterz. ut i politiciſ inq̄t **ph⁹**.
ex tripliſ radice procedit. Primo ex natura
ſue qualitate diuerſa. nōnullos ex diuerſita
te complexionis loci quoq; in quo viuit. natura
liter ad diuerſa ferri videm⁹. nōnullos enim
in diari oſpicim⁹ ad bene politi⁹ adū in repu.
alios ad militādū. alios ad artifiſia. alios ad
ſacrificia a cultū diuinū. nec ſolū ad hec exer
ticia. ſ; anime paſſiōes diuerſimode diſponū
tur. qm̄ aliqui ad verecūdiam. alij ad irā. alij
ad triftitiā inclinātur. Cōplexiōis ergo diuer
ſitas a regiōis qualitas. ad diuerſa penitus
inclinat. etiā quo ad mores. **S**icut em̄ hūana

ss Liber 106.

complexio simplicior & purior est: tñto sensus
exterior es. uinatiores. potetiores. atq; subtili
ores red dñtur. Quo fit ut p oseqñs intellect⁹
hois eo magis sit purior et subtilior. Idq; ex
eo patet esse manifestū. qm̄ q̄ diu sensus ipsi
exterior es uinatiores existunt. tñto magis in
tellectui de seruire possunt. Quomā intellectus
ipse nihil agit aut intelligit. q̄ diu in homine
existit: nisi cum ministerio sensus. quare recte
Aristo. inquit. quia anime sequuntur corpora.
Et alibi in libris de anima ait. molles carne ap
tos mente dicimus. **Animā** ergo siue intelle
ctus humanus non exercet opationes suas:
nisi mediantib; organis corpis. qz eodē p̄ho
teste nihil est in intellectu: qñ prius fuerit in
sensu. Ex q̄ radice p̄cedit illa causa a multis ig
norata. quare intellect⁹ hūanus qñq; fatiga
tur. qđ licet iproprie dictū sit. tñ intellectū fa
tigari dicim⁹ non s̄m se. sed s̄m sensus exteri
ores. cū quib; agere debet intellectus ipse. **Ex**
quibus oibus constat qz abilitatur seu dispo
nuntur hoies ad hunc vel illū modū uiuendi.
s̄m qz peius vel melius complexio illorum est
disposita. **Et** q̄ q̄ anima ipsa eque perfecta exi
stat: tamen aliquādo eligit vnū uiuendi mo
dum sibi accomodum. et in eo facilius bene
operatur: si organa corporis melius habet dif

Capitulum. xxviii.

posita et complexionata. quae inclinatio non complexionis
ad hoc vel illud disponunt. **S**ecundo diuersitas
modi viuendi contingit plerumque ex diuersa con-
suetudine. quae naturam imitatur. et illa ad unum mo-
dum viuendi trahit alios. alios ad alium. **T**ertio
haec diuersitas viuendi contingit nonnumquam ex spiritali
diuina influenza. quae quum et quomodo vult hunc tra-
hit ad unum viuendi modum. alium ad alium. sine
cuius offensione vniuscuiusque liberi arbitrii. pro-
ut siue inscrutabili placet prouidentiae. **Q**uicumque
ergo hoc modo trahitur ad vitam monasticam
laudet deum qui trahit. et apparet ad locum quem
sibi monstrat deus. et relictis urbibus et eorum
illecebris vadat saluari in segetes. **V**erum secun-
dus modus consuetudinarius eos repente non in-
uat. qui delicate in urbibus nutriti sunt. sed opus
est consuetudinem penitentiam contraria consuetudine
paulatim deuincere. **S**i vero primum modum attē-
derent. recurrant ad complexionem. ut praediximus ad
naturam suam. ad inclinationem. ad dispositionem in-
terioris hominis sui unusquisque recurrat deique ad
vires corporis sui. et seipsum et ita seipsum diuident
cent. et de se magis sibi quam alijs credant. **C**ondu-
dunt ergo et consulunt nonnulli scribentes. ut quam
in deliberatione pendet. an religiosam vitam assu-
mat. cuncta animo digereat. et id eligat quod potius
et continuare possit. **N**ec volumus que tetigimus

dicta esse aīo dissuadēdi religiōis ingressum.
maxime quia non ignoramus neminē sine q̄
uī peccato religionis vitā; alicui aut phibere
aut impedire posse. iuueibus presertim. nam
adolescētī volenti viā pfectōis dixit xps. v̄de
oīa q̄ habes a da paupib; et veni a seque me
Vnde quidā sapiens ait. qui adolescentē a re
ligiōe retrahūt; similes sunt phariseis quib;
ore saluatoris didū ē. v̄e v̄bis. q̄ nec vos in
tratis in regnū celoꝝ. nec alios simitis intrare
Verūtamē cū religiōis ingressus de consilio sit.
et de operibus supererogacōis; vnusquisq;
ut didū est ad se recurrat. v̄iresq; suas disci
tiat. fragilitati sue cōplexiōni nature consuetu
dimi cōsulat et si p̄t capere capiat. Dicere em̄
a religare se deo optimū est. Sed cogitet qui
religiōnē intrat. Laboriosā viā. iter arduū. atq;
difficile aggredi. nec ad tps; s; q̄ diu vixit re
ligiōis onera necesse est sustineat. **I**lludq; sp̄ in
mentē veniat. q̄ sic manū ponat ad laboriosū
aratrū; ne respiciat retro. q̄ apt? nō erit reg
no celoꝝ. **F**atemur tñ q̄ ea q̄ tetigim? in dīna
tione nō cōpletive ad hoc vel illud disponūt. **P**o
tēs ē de? abūdare a facere grā; nobis. qui de
lapidib; istis potest suscitāe filios **A**brahe. de
lapidib; in q̄ v̄de iduratis et inflexilib; aīs
hōim. nō solū natura vel cōplexione; sed etiaz

Cap. xxxix.

depravatione et malitia potest suscitare filios
Abrahe. id est reddere eos flexibiles et obsequi-
tissimos ad obedientiam et cetera onera religio-
num. non tamen improbamus quin unusquisque fragi-
litate viresque suas discutiat. Et cum consilium sit reli-
gionem ingredi ut supradictum est. si potest capere capiat

Capitulū viceſimūnonū de opatione re-
ligioſoꝝ inter ſe admittē. et primo de cō-
patione ſolitarioꝝ ad ſocialē vitā agē-
tes. et que vita pfectior ſit altera.

Habita est igitur superior opatio. et differē-
tia horum duorum statuum. clericalis videlicet
et regularis inter se admittē opatorum. et
quod alter alteri aut equalis aut preponatur
quo ad perfectionem statuum. et quis sit eligibilior
put perfectior aut put humanior. Jam superest ut
statum religiosorum inter se admittē distinguatur
competatur quo ad perfectionis statum. Et primo de re-
ligiosis solitariis opatis ad vitam socialem agē-
tes. Quod igitur ad religiosorum statum inter se consi-
derandum. et opandum duplicem fore puto differē-
tiam religiosorum quorundam quod solitariam et ana-
coriticam vitam ducunt. aliorum qui socialem. De soli-
tariis ergo primo dicendum est. deinde ad soci-
alem vitam agentibus. De primis itaque a nonnullis

sandis doctorib; auerit illos oēs rectos reli-
 giosos excellētia vite stat^o pfectiōe antecē. sic
 de Anthōio legim⁹. sic de Paulo pmo heremi-
 ta necnō Bñdicto et p̄mis macariōib; a plu-
 rimis alijs. de quib; Aug⁹. in libro de opibus
monachorū ait illos monachos sandiores
 essez qui a cōspectu hoīm segregati nulli ad se
 p̄tent accessum. Alij vero distinguend putāt.
 quia vel loq̄mur de pfectōis statu vl de pfecti-
 onis ope. Vtroq; aut mō solitaria vita maio-
 rem pfectionē acquirit q̄ socialis. quoz racō
 est quomā vita socialis status est volentiū p-
 fici p instructionē in intellectu. a p correctiōez
 in effectu. cū aliqñ contingat a via pfectionis
 deuiare. S; solitaria vita ē pfectoz. et taliū q̄
 nullo istoꝝ indigeāt. Solitarie em̄ viuētēs et
 alioꝝ consortia asp̄nātes. et ciuiliē a socialiē nō
 cōuersātes. necessario ut p̄bus ait in poli. vel
 sūt ut bestie. vel sūt hoīe meliores. Vñ nō solū
 s̄m s̄ctorū; sed s̄m p̄hoꝝ sentētiās solitarie a
 vtuose viuere pfectoz est. a magis tales dñt
 dici quā dā dñj q̄ hoīes. vel tāq̄ sup̄mi a perfe-
 ctissimi hoīes. nō solū honorādi; s; poti⁹ admi-
 randi sunt. Rūto ergo status pfectoz excedit
 statū p̄ficiendoz tūto solitaria vita monacho-
 rum excedit vitam quorumcūq; religioforū
 socialiter viuētium. Si vero loquamur de

Cap. xxix.

perfectiois opere hoc idē putant. Opus enī vite
solitarie contemplatio est. socialis vero vite actō
est. vel utriusq; opis in quibusdam omixtio.
Planū est autē qd contemplatio p̄minet actioni. et
est opus magne perfectiois. nō solū p̄pter cri
sti verba de martha et Maria cōmuniter reci
tata. s; p̄pter xp̄i exemplū imitandum. de quo
scribit ap̄d lucā qd er̄nt in montē orare. et eāt
p̄noctans in orōne et hoc fit p̄pter faciū d̄mū
auxiliū impetrand. **N**ō enim dixit er̄nt ad tur
bas. aut ad vrbes orare. s; in mōtē vaste soli
tudinis. **V**bi enī deest auxiliū hūanū. solitu
dinis locus aptus est ad impetrandū diuinū
auxiliū. qd cū ignoram⁹ qd agere debeamus et
hoc solū habeam⁹ refugij. ut oculos nostros
dirigam⁹ ad deū. **I**te querit solitudo p̄pter tu
multū seculi fugiendū deserēs enī mūdū et tu
multū seculi et sepans se non solū a voluptati
bus mūdi. s; a iocūditate sociali. cōfortatur a
xp̄o ut glosa ait sup illo v̄bo **A**pocalipsis. xij.
mulier fugit in solitudine. **C**irca predicta t̄m
q̄ de s̄c̄titate vite solitarie dicta sunt. dicā qd
aim pulsat. alia est enim ratio illi⁹ antiq̄ t̄p̄is.
alia modernī. **S**i enim viros solitarios cōfide
ramus. illos videlicet q̄ in p̄mitia eccl̄ia florue
rūt. verissimū puto illos fuisse perfectiois et s̄c̄
tioris vite ceteris socialem vitam agentib;.

Capitulum xxx

habent: sed etiam hijs qui verbes incolunt. Iteo putamus sine offensione veritatis probabiliter dici posse. modernis temporibus. vitam heremiticam non posse repiri illius perfectionis et sanctimonie: sicut patris illis temporibus. quoniam imo periculosam admodum fore et difficulter cum ista ecclesie statuta observare posse. Nisi forte aliquis dicat quod anacorete predicti iam adeo perfecti sunt. et tam fixum animum in dei amore habent: ut ab hijs ligamentis liberi sint. et predicta precepta habeant in preparatione animi. Quibus non facile assentio. quia cum de ecclesia sint preceptis ecclesie ligari manifestum est. nisi privilegium repiatur aut dimittatur aliter fuerit revelatum.

Capitulum tricesimum de compatione eligi-
osorum vitam socialem agentium inter se. et quomodo
religio socialis alteri sociali sit perfectior.
et utrum religio eo quod artior sit perfectior.

Consequens est ut religiosos vitam socialem agentes discernamus. et compemus quantum ad eorum perfectionem. inter quos ut sancti doctores tradunt: longa admodum differentia est. Nam ut inquit sanctus **Thomas** secunda secunde. q. **Cxxxviii.** differentia religionis unius ad aliam principaliter quidem attendit

Liber 5us

ex pte finis: sicut si vna religio ordinet ad pe-
grinos hospitio recipiendos et alia ad visita-
dos vel redimendos captiuos. **Secundario** autē
ex pte exercitiij. quia diuersi modi exercitiij sūt
in diuersis religiōib. puta qz in vna religione
castigat corpus p abstinentias ciboz. in alia
p exercitiū operū manualiū. vel per nuditatez
vel aliquid aliud hmōi. **Et** quia nō potest ali-
quid dici. altero potius. nisi sū illud in quo
ab eo differt. **Idco** excellētia vni⁹ religiōis sup
aliā pncipaliter quidē attendit sū religiōis
finē. **Secundario** autē sū exercitiū. diuersimō-
de tū sū eū vtraq; opatio attendit. **Rā** cōpa-
tio que est sū finem est absoluta. eo qz finis
ppter se queritur. **Compatio** autē que est sū
exercitiū qritur non ppter se sed ppter finem.
a ideo illa religio alteri preferē que ordinatē
ad finē absolute potiorez. vel quia est maius
bonū. vel quia ad plura bona dirigit. **Si** vero
sit idē finis sed secundario. tūc attendit peminē-
tia religionis non sū qūitatez exercitiij: sed
sū pportionez eius ad finem intentū. **Vnde** a
in collationib⁹ patrum introducitur sententia
beati **Anthoni**. qui pretulit discretionez. pē-
quaz aliquis omnia moderatur et ieiunij. a
vigilijs. et omnib⁹ hmōi obseruacōib⁹. **Sic**
ergo dicendū qz opus vite adīue est duplex.

vnū quidem quod ex plenitudine contempla
 tionis deriuat. sicut doctrina et predicatio. vn̄
 et **Greg.** dicit in quinta omelia super ezechi. q̄
 perfectis viris primo ad contemplationē suā
 redeuntibus. dicitur memoriā suauitatis tue
 erudabunt. et hec presertim simplici contēpla
 tionī. sicut enim est maius illuminare q̄ lucē
 solū. ita maius est contemplata alijs tradere
 q̄ solū contēplari. Aliud autem est actiue vi
 te. qd̄ totaliter consistit in occupatione extel
 ori. sicut elemosinas dare. hospites recipere.
 et alia huiusmodi que sunt minora opibus cō
 templationis. nisi forte in casu necessitatis. sic
 ergo sūmū gradum in religionibus tenent. et
 qui ordinatur ad docendū et predicandū. qui
 etiā ppinquissimi sunt p̄fectioni **Episcoporu**.
 sicut et in alijs rebus fines primorū coniūgū
 tur principijs secūdorū. ut dicit **Dionisi⁹ septi
 mo. c. de di. no.** Secūd̄ aut̄ gradū tenet ille q̄
 ordinat̄ ad cōtēplationē. **Tertū** autem qui
 occupatur circa exteriores actiones. **In** singu
 lis autē h̄ijs gradibus potest attendi p̄minē
 tia s̄m q̄ vna religio ordinat̄ ad altiorē actū
 in eodem genere. sicut inter opa actiue potius
 est redimere captiuos. q̄ suscipere hospites. et i
 omnib; opibus contēplatiue. potior est oratio
 q̄ lectio. **Potest** etiam attendi p̄minētia. si

Liber 3us.

vna earum ad plura horū ordīnatur q̄ alia.
vel conuenientiora statuta habeat ad finem.
ppositum consequendū. **M**oderni tamen do
ctores ad eūdem intellectū aliter distinguūt.
Tres enim gradus faciunt illoꝝ religiosoz
vitam socialē agentū. p̄sertim qui in pauper
tate volūtaria p̄pter xp̄m assumptā regularē
vitam elegerūt. **P**rim⁹ gradus fuit quondā
et hodie est quorūdam monachoz. qui hñtes
possessions in cōmunis de fructib⁹ et p̄uentib⁹
ipsarū viuūt. et de illis sibi et necessarijs vite
sue p̄uidēt. **S**ecūdus modus fuit et adhuc
quorūdam est religiosoz. qui mundū sp̄nē
tes de labore manū suaz victitant. ac restitū
et alia necessaria sibi ex illo misterio submī
strant. s̄m quē modū aliquādo **P**aulus apo
stolus vixit: ne offendiculū daret euangelio
Tertius gradus est alioꝝ religiosoz qui ho
die cōmuni vocabulo mendicātes appellātur
qui spiritalib⁹ p̄ncipaliter vacātes. et predi
cācōm et doctrine insistētēs. de hñs que sibi a
fidelib⁹ offerūtur: in volūtaria paupertate deo
famulātur. **H**ec igit̄ religiones habent int̄ se
differētias et p̄porcōes. a alie alijs antiq̄ores
sūt a etiā strictiores. **S** q̄ntū est ad statū vber
oris p̄fediōnis: non dubito vltimā idest mē
dicantiū vitaz maioris esse p̄fediōis a meritū

Cap. xxx.

Ac etiam securitatis ad salutē ppter quatuor
causas supius assignatas cū de excellentia re-
ligiose & monastice vite in genere actum est.
Primo videlicet quia tempaliū rez minorem
habet sollicitudinē. Secūdo quia ad spūalem
contemplationē maiorē habet dispositionem
anxiam. **T**ertio quia respectu maiorū bono-
rum que fidelibus subministrāt. & paruum in
hoc seculo recōpensationē recipiūt. **Q**uarto quia
magis cristi vitā imitātur et apostolorū. **S**cri-
bitur enim in luea. q̄ mulieres multe seq̄bati-
tur cristū ministrātes sibi de facultatib; suis.
quā aliqui putāt vitā mendicantiū. **S**fortasse
aliquis obicit q̄ nōnullē religiones artioris
vite sunt q̄ mendicātes. ideo vidētur eminēci-
oris atq; pfectioris esse status. **N**am dicendū
est ut s̄cti tradūt dōctores. q̄ ista duo simul
stare possunt. aliquā religionē esse artiozem.
et tamen minoris pfectionis. **Q**d triplici via
ostenditur. **P**rimo per xp̄i exemplū. **S**ecūdo
per discipulorū documentū. **T**ertio per ecclie
militantis cōmune exp̄imentū. **P**rimo enim
patet per exemplū cristi. **N**ā nulli fideliū debz
esse dubiūz q̄ nulla regula vel religio artior
esse potest q̄ religio **J**ohannis bap. de quo
dicit **M**athei. p̄mo. q̄ vestimentū eius erat de
pilis cameloz. esca autem eius locuste & mel

filuestte. Super quo verbo dicit Nieromim
q̄ mīcū erat in humano corpe tantā asperita
tem vite conspicerē. Demū nulli dubiū est. q̄
nulla alia religio aut viuendi modus perfe
ctior fuerit vita et religione xp̄i. Vnde Matth.
xi. dicitur. venit Johānes baptista non man
ducans nec bibens: et tamen dixistis quia de
monem habet. Venit filius hoīs manducās
et bibens: et dixistis ecce homo vorax et pota
tor vini. et iustificata est sapiētia a filijs suis.
Super quo verbo dicit Augustim q̄ s̄cti apo
stoli intellexerūt regnum dei non esse in esca
et potu. sed in equanimitate et voluntate tole
randi. quos neq; copia subleuat neq; depri
mit egestas. Et sic patet q̄ religio cristi licet fu
erit nimis arcta: tamen longe maioris perfe
ctionis. Secūdo hoc patet per doctrinā aposto
lorum. Tanta enim fuit apostolice vite perfe
ctio et ecclesie p̄mitiuerut cūctis possessionibz
abdicatis. om̄ia haberent in cōmuni et precia
possessionū ponebātur ad pedes apostolorū.
a qua p̄fectionis via aliquaten⁹ posteriores
defecerūt. quia possessionēs in cōmuni licet tū
reseruabant ut alibi latius diximus. p̄sertim
in eo libro quē de xp̄i paup̄tate edidimus tēti
sim⁹. etiā in libro defensorij status eccl̄astici.
Naz̄ ep̄s̄ dicit Aug⁹ in de doctrina xp̄iana.

nullas ecclesias gentium fecisset: quod tempore apostolorum factum est. et tamen monasteria ex gentibus conuersis congregata et possessiones in communi seruantes: artius vite fuerunt quam religio siue status apostolorum. Dicit enim hieronymus in epistola ad eustochium de cibo uero et potu taceo cum etiam languentes monachi aqua frigida utantur. et coctum aliquod comedisse luxuria est. Fuerunt ergo monachi in primitia ecclesia artius vite quam Apostolis: sed tamen minoris perfectionis. Quod patet quia ex eo quod monachi predicti possessiones in communi seruabant. Augustinus uideat innuere eos quodammodo a perfectione apostolorum defecisse. Tertio hoc etiam conspicitur per militantis nostre ecclesie experimentum. Tenet enim communitate ecclesia religionem siue statum episcoporum perfectionem esse omni alia religione tam monachorum quam aliorum et tamen experimentum docet: quod quilibet religio artius vite est quam religio seu status episcoporum. Non ergo se committatur ista: quod religio quanto artius tanto perfectior. Potest enim esse maior perfectio cum minori artitudine. et maior artitudo cum minori perfectione. Et licet ecclesia concedat transire ad artiores illis qui sunt in laxioribus: non propterea id concedit quasi credat religionem tanto esse perfectiorem quanto artiores: simpliciter: sed credit artiores instrumentali-ter esse perfectiores respectu illorum

liber 1us.

qui per talē artitū dīnē dicūt omodius posse
puenire ad statū p̄fectionis. Et hec q̄tum ad
p̄fectionē statū intelligenda sunt. Ruid autē te
nendū sit q̄tum ad transitū: canōiste tractāt
in .c. sane de regula. Dicūt enim exēpli gratia.
q̄ attenda institucōne regule sancti **Aug⁹**. et
etiam sancti **Benedicti**: artioris regule est or
do sancti **Benedicti**. et laxior sancti **Aug⁹**. vīde
licet q̄tum ad transitū de vna religione ad
aliā. Itaq; nisi cōstitutōes regulares obstarēt.
vel obseruantia actualis fratrum p̄dicatorū. et
alioꝝ qui regulā beati **Aug⁹**. p̄fiterentur: certū
est eos posse transire ad ordinē sancti **Bene
dicti**. Verūtū in ista materia q̄tum ad transi
tū ad aliā religionē: dicūt doctōes. q̄ capie
laxior vel artior habēdo respectū ad actualē ob
seruatia regule: etiā ad cōstitutōes factas vltra
regulā. Vnde q̄tum ad dictū transitū non ē
solū ponderāda regula sancti **B̄ndicti** et **Aug⁹**.
s̄ sūt p̄derāde cōstitutōes ip̄oꝝ ordinū et actua
les obseruatie. Et ideo cū fratres p̄dicatoꝝ et
sancti **Aug⁹**. et alioꝝ qui tenent regulā beati
Aug⁹. s̄m̄ omunē modū viuendi et seruandi
regulā reduci sunt ad instar mendicantiū. p̄
derata veritate: videntur esse artioris ordinis
q̄ ordo sancti **Benedicti**. et non posset trāsire
frater p̄dicatoꝝ ad ordinē s̄cti **B̄ndicti** sine

Cap. xxxij

pape licentia. Tamen quod ad perfectionem status utriusque regule simpliciter assumpte secundum opinionem multorum et regula beati Benedicti perfectioris status quam sancti Augustini est. Et hec de comparatione inter se cunctarum religionum vitam sociale hominum breuiter dicta sufficiant.

Conclusio libri totius ad sanctissimum dominum.

Accipe beatissime pater hoc humane vite speculum tuo nomini sed multorum utilitati dictum. ut per te qui speculum et totius moralis vite norma datus es cuncti fideles in quouis statu arte gradu ac dignitate constituti speculetur. atque in eo videantur quid cuique conueniat. quid incumbat. in quouero deuiant a tramite vie iuste. Nam veluti naturale speculum cuiuslibet forme sibi opposite ymaginaria; profert similitudinem. sic hoc speculum omnium mortalium varias viuendi formas recipiet et quid bonum. quid finistri habeat; distinguet et intuebit. Ibi enim vitam suam speculabit omnis homo. Nam videbit peccator et irascetur speculans peruariationes suas in eo. rursus videbunt recti et letabuntur; quia cernent in quo crescant. denique in eo videbunt iusti et timebunt; quia putantes se stare videant ne cadant. et tandem videbunt mortales.